

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
«КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ КОЛЕДЖ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОЛІГРАФІЇ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчально-виробничої роботи
 Ірина БАБЕНКО

30.08.2024 року

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 13 «Рисунок»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	<u>02 Культура і мистецтво</u>
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	<u>022 Дизайн</u>
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	<u>022.05 Перукарське мистецтво та декоративна косметика</u>
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	<u>Перукарське мистецтво та декоративна косметика</u>
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ	<u>Фаховий молодший бакалавр</u>
ОСВІТНЯ КВАЛІФІКАЦІЯ	<u>Фаховий молодший бакалавр з дизайну за спеціалізацією «Перукарське мистецтво та декоративна косметика»</u>
ВИКЛАДАЧ	Шаповалова Катерина Олегівна

Укладач: Шаповалова Катерина Олегівна,
спеціаліст

_____ (підпис)

РОЗГЛЯНУТО ТА ПОГОДЖЕНО
на засіданні циклової комісії «Перукарське
мистецтво та декоративна косметика»
Протокол від 29.08.2024 №1

Голова циклової комісії

Ірина МОШНЯГУЛ

ПОГОДЖЕНО:

Заступник директора з навчальної роботи

Оксана СТОГНІЙ

Гарант освітньо-професійної програми _____

Олена УГЛЯРЕНКО

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
«КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ КОЛЕДЖ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОЛІГРАФІЙ»**

**С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
ОК 13 РИСУНОК**

Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	022 Дизайн
Спеціалізація	022.05 Перукарське мистецтво та декоративна косметика
Освітньо-професійна програма	Перукарське мистецтво та декоративна косметика
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Основні характеристики навчальної дисципліни	
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/ загальна кількість годин.	4 кредити/ 120 годин, зокрема: лекції – 28 год., практичні – 50 год., семінарські – 20 год., самостійна робота – 22 год.
Форма підсумкового контролю	Залік
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська
Рік підготовки/ семестр навчання	1, 2 / I, II, III семестри
Дні занять	згідно розкладу
Консультації	згідно графіку
Пререквізити (передумови вивчення дисципліни)	Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях, отриманих здобувачами освіти, при вивченні дисципліни: «Спеціальне малювання»
Анотація дисципліни	Викладання теоретичного і практичного курсу «Рисунок» є вивчення однієї з базових навчальних дисциплін в освіті студентів, яка спрямована на формування художнього мислення, уяви, смаку, розвитку професійних художніх знань, навичок, вмінь. Знайомство з основними графічними поняттями рисунка, особливостями зображення форми предметів, малювання з натури голови і постаті людини.
Методи навчання	Посднання традиційних та нетрадиційних методів викладання із використанням інноваційних технологій: пояснювально-демонстраційний метод, (розповідь-пояснення, бесіда, лекція, лекція з презентаційним супроводом); метод проблемного викладання метод демонстрацій практичний метод (практичні роботи, розв'язування творчих завдань); практичні методи стимулювання інтересу і мотивації до навчання, застосування інформаційних технологій.

<p>Компетентності, які набуваються при вивченні дисципліни</p>	<p>ЗК 1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 5 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 8 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>СК 1 Здатність застосовувати теоретичні знання в області мистецтва та дизайну, враховувати традиційні та сучасні культурно-мистецькі процеси й практики у власній професійній діяльності.</p> <p>СК 2 Здатність візуалізувати творчі задуми при створенні об'єктів дизайну (перукарського мистецтва та декоративної косметики).</p> <p>СК 3 Здатність застосовувати засоби та прийоми формоутворення, макетування та моделювання об'єкту для втілення дизайнерської ідеї.</p> <p>СК 11 Здатність до професійного просування власних творчих компетентностей на ринку праці.</p> <p>СК 12 Здатність презентувати результати власної та/або командної творчої діяльності, у тому числі продукт дизайну перед різними аудиторіями.</p> <p>СК 15 Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну з перукарського мистецтва та декоративної косметики</p> <p>СК16 Здатність застосовувати засоби та прийоми формоутворення та моделювання об'єкту для втілення дизайнерської ідеї.</p> <p>СК 17 Здатність презентувати результати власної та/або командної творчої діяльності, у тому числі продукт дизайну перед різними аудиторіями.</p> <p>СК 18 Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта з перукарського мистецтва та декоративної косметики.</p> <p>СК 19 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт на всіх етапах розробки дизайну художнього образу (зачіски, гриму або макіяжу, розробки та створення ескізу).</p>
<p>Заплановані результати навчання</p>	<p>РН 2. Діяти на основі етичних принципів, правових і безпекових норм у професійній діяльності з урахуванням культурних, релігійних, етнічних відмінностей та національних особливостей.</p> <p>РН 3. Володіти державною мовою вільно, а іноземною мовою на рівні, необхідному для виконання професійних завдань.</p> <p>РН 4. Застосовувати базові поняття, перукарського мистецтва та декоративної косметики, принципи дизайну в процесі створення художніх образів, об'єктів дизайну.</p>

	<p>PH 5. Знаходити оригінальні рішення поставлених професійних завдань самостійно або в співпраці у творчому колективі (групі), аргументуючи свій вибір.</p> <p>PH 9. Зображувати композиційно-цілісні об'єкти дизайну засобами графічних технік.</p> <p>PH 10. Створювати макет (модель) об'єкту (продукту) дизайну для демонстрації творчого задуму.</p> <p>PH 11. Обґрунтовувати вибір технік, технологій та матеріалів для створеного або спроектованого об'єкту (продукту) дизайну, враховуючи його екологічну безпечність.</p> <p>PH 14. Працювати автономно та/або в команді.</p> <p>PH 17. Презентувати власні професійні компетентності, створені об'єкти (продукти) або їх елементи в професійному середовищі, перед клієнтами, користувачами та споживачами, враховуючи тенденції ринку праці у сфері дизайну.</p> <p>PH 18. Уміння планомірно і цілеспрямовано реалізовувати остаточну мету створення композиційно цілісного образу на основі аналізу сприйняття емоційно-чуттєвого впливу об'ємно-просторової форми об'єкту.</p> <p>PH 20. Здатність впроваджувати новітні технології з художнього моделювання зачіски, постижерних та гримерно-візажних робіт, аналізуючи загальні тенденції сучасного мистецтва та зростаючий попит на окремі види результатів творчої діяльності.</p> <p>PH 21. Уміння вирішувати стильову та композиційну структуру роботи, використовуючи знання дії законів зорових ілюзій, композиційних закономірностей, світлотіньового та кольорового рішення форми, а також основ пластичної анатомії.</p> <p>PH 24. Уміння здійснювати оформлення робіт з використанням знань зі стильового рішення художньої системи «костюм», композиції, психології сприйняття перукарських, постижерних, гримерно-візажних робіт та дії законів зорових ілюзій.</p>
Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання	
Щодо відвідування занять	<p>відвідування занять є обов'язковим;</p> <p>за об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, стажування, форс-мажорні обставини) навчання може відбуватись з використанням технологій дистанційного навчання (Google Class, Zoom, Google Meet, Viber тощо)</p>
Щодо термінів виконання та перескладання	<p>завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку;</p> <p>перескладання Змістовний модульничного/семестрового контролю здійснюється з дозволу викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)</p> <p>Відпрацьовувати пропущені заняття відповідно до графіку проведення консультацій та за допомогою технологій дистанційного навчання.</p>
Щодо академічної доброчесності	<p>Під час роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними. Дотримуватись Положення про академічну доброчесність Коледжу.</p> <p>Списування, плагіат, фабрикація під час виконання самостійної роботи та екзамену заборонені (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв). За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна</p>

	<p>робота іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; позбавлення академічної стипендії позбавлення наданих закладом освіти пільг.</p> <p>Дотримуватись принципів академічної доброчесності, правил цитування під час створення презентацій, відповідей на заняттях, підготовки доповідей, курсових проектів (робіт). Крім того, підсумковий семестровий контроль здобувачів освіти може здійснюватися з використанням технологій дистанційного навчання коледжі. З метою контролю виконання завдань екзамену в дистанційній формі викладач має право протягом усього заходу користуватись засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, які дозволяють ідентифікувати здобувача освіти (Google Meet, Viber тощо)</p> <p><i>Інформація доступна за покликанням: https://surl.li/btfgyn</i></p>
Організація освітнього процесу	<p>Організація освітнього процесу та відвідування занять здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу фахового молодшого бакалавра в комунальному закладі професійної (професійно-технічної) освіти “Київський професійний коледж інформаційних технологій та поліграфії” <i>Інформація доступна за покликанням: https://surl.li/btpyob</i></p>
Можливості інклюзивної освіти	<p>Прописано відповідно до політики КПКІТП у відповідності до Порядку організації інклюзивного навчання в закладах фахової передвищої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 року № 1321</p> <p><i>Інформація доступна за покликанням: https://surl.li/iwfgtc</i></p>
Доступ до курсу в системі дистанційного навчання	<p>Навчальні матеріали дисципліни розміщені на інтерактивній платформі Google Classroom</p>

Програма навчальної дисципліни

Блок змістовних модулів 1. Загальні основи рисунку

Змістовний модуль 1.1.Засоби виконання художньо-графічних робіт.

Засоби виразності графічного зображення: крапка, штрих, лінія, тон, пляма, контур. Контурне зображення малюнка.

Закони і правила композиції предметів на аркуші, принципи композиційної побудови малюнка, масштаб, перспектива малюнка.

Змістовний модуль 1.2. Закономірності візуального сприйняття рисунку .

Особливості зображення плоскої форми, об'єму та конструкції предметів. Побудова об'ємних різних фігур. Принципи побудови композиції малюнка з об'ємних фігур плоскої форми.

Змістовний модуль 1.3.Особливості зображення форм, об'єму та конструкції предметів.

Зображення і графічне відтворення матеріальності окремих предметів геометричної форми. Контурне малювання окремих предметів геометричної форми. Зображення конструкції окремих предметів геометричної форми.

Блок змістовних модулів 2. Рисунок натюрморту як спосіб розвитку творчих здібностей.

Змістовний модуль 2.1. Рисунок натюрморту з геометричних предметів.

Зображення побудови предметів куба, конуса. Композиція геометричних предметів. Зображення побудови предметів сфери, піраміди. Композиційне рішення предметів.

Змістовний модуль 2.2. Зображення драпіровок.

Графічне відтворення фактури та матеріальності тканини та складок на тканині. *Засвоїти методику зображення складок на тканині. Намалювати різні типи складок на тканині.*

Змістовний модуль 2.3. Графічне відтворення фактури та матеріальності предметів у натюрморті предметів побуту

Схематичне зображення предметів побуду в натюрморті, визначення пропорцій. Просторове розміщення предметів натюрморту на площині, об'ємне зображення.

Блок змістовних модулів 3. Графічне зображення людини.

Змістовний модуль 3.1.Анатомічна конструктивна та пластична будова фігури людини .

Вивчення пропорцій фігури людини в залежності від статі. Пропорції жіночої та чоловічої фігури.

Змістовний модуль 3.2. Зображення елементів голови та голови людини в цілому.

Малювання схеми частин обличчя: око, уста, ніс, вухо.

Змістовний модуль 3.3. Розподіл тону на зображеннях ділянок голови в залежності від напрямку та характеру освітлення.

Тональне промальовування голови людини з волоссям. засвоїти методику зображення схемою і тоном ділянок голови людини з волоссям. Виконати графічне зображення в тоні ділянок голови людини з волоссям.

Змістовний модуль 3.4. Визначення графічними засобами характерних рис та особливостей портрету.

Зображення характерних рис людини в портреті. Практична робота. *Зображення начерку окремих рис обличчя.* Засвоїти методику зображення характерних рис людини.

Виконати графічне зображення характерних рис обличчя людини.

Змістовний модуль 3.5.Способи графічного зображення фігури людини.

Вивчення пропорцій фігури людини в залежності від статі. Канони та модулі в побудові фігури людини, пропорції жіночої і чоловічої фігури.

Змістовний модуль 3.6. Розробка стилізованого зображення фігури людини в ескізах

Визначення пропорцій в стилізованій фігурі людини. Схема побудови стилізованої фігури людини. Стилізація жіночої, чоловічої та дитячої фігур.

Блок змістовних модулів 4. Графічне зображення пейзажу

Змістовний модуль 4.1. Виконання пейзажу в різних графічних техніках

Малювання пейзажу в різних графічних техніках . Засвоїти методику зображення композиції предметів в пейзажі в різних техніках. Графічне зображення лінійного контуру предметів пейзажу.

Змістовний модуль 4.2. Використання законів перспективи в побудові пейзажу

Закони лінійної і повітряної перспективи при малюванні пейзажу. Засвоїти методіку зображення композиції предметів в лінійній і повітряній перспективі.

Графічне зображення предметів пейзажу в перспективі.

Змістовний модуль 4.3. Графічні та композиційні засоби вирішення просторового середовища у пейзажі.

Засвоїти методіку в графічних та композиційних засобів вирішення просторового середовища в пейзажі. Графічне зображення предметів пейзажу в просторовому середовищі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ (ЗА 12-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ)

Бали	Критерії оцінювання
12	Здобувач освіти демонструє ґрунтовні, повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає вмісту навчальної дисципліни; правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; вміє реалізувати теоретичні положення дисципліни при виконанні практичних/лабораторних робіт та при курсовому проектуванні, аналізувати отримані дані на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь; знає сучасні технології, тенденції їх розвитку та методи розрахунків; проявляє вміння самостійно ставити та вирішувати поставлені завдання, активно включатись в дискусії; може відстоювати власну позицію з питань, що розглядаються; спроможний самостійно підготувати виступ на студентській науковій конференції; визначає програму своєї пізнавальної діяльності; займає активну життєву позицію; самостійно користується додатковими джерелами інформації; при тестовому контролі виконує 100 відсотків загальної кількості завдань
11	Здобувач освіти демонструє систематичні та глибокі знання навчального матеріалу за вмістом навчальної дисципліни; вміє аналізувати явища, які висвітлюються в її вмісті; розуміє взаємозв'язок і тенденції розвитку фундаментальних основ дисципліни; вміє застосовувати теоретичні положення при виконанні практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні з ґрунтовним аналізом та оцінкою достовірності одержаних результатів; творчо використовує знання у нестандартних ситуаціях, вміє ставити і розв'язувати задачі у фаховій сфері, застосовуючи вивчений матеріал для формування власних суджень та використання у практичній діяльності; спроможний самостійно або з мінімальною допомогою викладача підготувати виступ на студентській науковій конференції; визначає програму своєї пізнавальної діяльності із системним оцінюванням різноманітних явищ та процесів; займає активну життєву позицію; самостійно користується додатковими джерелами; при тестовому контролі виконує 90-95 відсотків загальної кількості завдань
10	Здобувач освіти демонструє глибокі і ґрунтовні знання матеріалу за вмістом навчальної дисципліни; робить на професійному рівні аналіз можливих ситуацій на основі їх вмісту; вміє застосовувати теоретичні положення при виконанні практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні, але допускає окремі неточності; вміє самостійно знаходити та виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною; знає сучасні технології та методи розрахунків з даної дисципліни; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; адекватно оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; знає зв'язок між суміжними

	дисциплінами; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси; самостійно користується додатковими джерелами; при тестовому контролі виконує 82-89 відсотків загальної кількості завдань
9	Здобувач освіти ґрунтовно володіє матеріалом за вмістом навчальної дисципліни, знає і використовує її основні положення для, аналізу можливих ситуацій при виконанні практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; вміє пояснити основні фундаментальні положення виконаних завдань та дати правильні відповіді про зміну результату при зміні вихідних параметрів; помилки у відповідях/рішеннях/ відповідних завдань не є системними; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях та задоволенні практичних потреб; самостійно знаходить та користується додатковими джерелами інформації; при тестовому контролі виконує 75-82 відсотків загальної кількості завдань
8	Здобувач освіти виявляє добрі знання навчального матеріалу за вмістом навчальної дисципліни, але допускає несуттєві помилки при використанні теоретичних положень під час виконання практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; вміє застосовувати навчальні матеріали у стандартних ситуаціях та задоволенні практичних потреб; вміє аналізувати, робити висновки; самостійно користується додатковими джерелами інформації; обґрунтовано використовує термінологію та фундаментальні положення; при тестовому контролі виконує 67-74 відсотків загальної кількості завдань
7	Здобувач освіти виявляє певні знання навчального матеріалу за вмістом навчальної дисципліни, правильно і логічно відтворює її вміст; демонструє достатні вміння під час виконання практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні, самостійно визначає шляхи їх виконання; оперує базовими теоріями і фактами взаємозв'язку між дисциплінами, вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; у стандартних ситуаціях за допомогою викладача вміє застосовувати теоретичні знання; з окремими неточностями вміє знаходити та використовувати додаткові інформаційні матеріали; при тестовому контролі виконує 58-66 відсотків загальної кількості завдань
6	Здобувач освіти засвоїв основний теоретичний матеріал навчальної дисципліни та орієнтується в її вмісті; виконує стандартні (типові) завдання практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; розуміє основні взаємозв'язки між дисциплінами та практичними потребами, що є визначальними в курсі, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; з допомогою викладача може вирішувати подібні завдання, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок; виконує 50-57 відсотків загальної кількості тестів
5	Здобувач освіти має певні формалізовані знання навчального матеріалу, але невпевнено орієнтується у вмісті навчальної дисципліни та основних теоретичних положеннях; частково володіє вміннями щодо виконання практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; відсутнє розуміння взаємозв'язків з іншими дисциплінами та практичними потребами; виконує 41-49 відсотків загальної кількості тестів
4	Здобувач освіти демонструє неповні знання навчального матеріалу; недостатньо орієнтується у вмісті навчальної дисципліни; демонструє деякі вміння при застосуванні теоретичних положень під час виконання практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; допускає суттєві помилки, пов'язуючи базові

	фундаментальні положення з практичними потребами; при тестовому контролі виконує 33-40 відсотків загальної кількості завдань
3	Здобувач освіти лише частково опанував навчальний матеріал дисципліни; слабо орієнтується в її вмісті; допускає істотні помилки при виконанні практичних/лабораторних робіт та курсовому проектуванні; не пов'язує базові фундаментальні положення з практичними потребами; при тестовому контролі виконує 15-32 відсотків загальної кількості завдань
2	Здобувач освіти лише частково опанував навчальний матеріал дисципліни, не орієнтується в її вмісті, потребує суттєвої допомоги при виконанні практичних/лабораторних/ курсових робіт, демонструє незнання базових фундаментальних положень; при тестовому контролі виконує не більше 15 відсотків загальної кількості завдань
1	Здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, у нього відсутнє системне мислення, практичні навички не сформовані

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Арт-ідеї. Школа образотворчого мистецтва / Ф. Вотт ; пер. з англ. В. Наливаної. – Київ : Країна Мрій, 2017. – 288 с.
2. Вінтаєва, Н. С. (2012) Ахроматична акварель: методичні вказівки до практичних занять і виконання самостійної роботи з дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура» / Н. С. Вінтаєва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/view/subjects/d=5F1700.html> , вільний. – Назва з екрану.
3. Яремків М. Композиція : творчі основи зображення : навч. посібник / М. Яремків . – Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. – 112 с
4. Волков Н. Цвет в живописи / Н. Волков. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/cvet-zhivopisi/1.htm> , вільний. – Назва з екрану.
5. Гнатюк М. В. Красною гір натхненні: Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Майстри, школи, музеї / М. Гнатюк, М. Грепін'як. – Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2015. – 322 с.
6. Манохін, В. П. и Мирончик, П. В. Методичні вказівки до проведення практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура» Загальний курс живопису. – [Электронный ресурс] / В. П. Манохін, П. В. Мирончик. – 2012. – Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/26500/>
7. Кардашов В. М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / В. М. Кардашов. – Київ : Видавн. дім «Слово», 2017. – 296 с.